

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, 17. januar 2025

Orientering nr. 02/2025

§ 6-nævn skal vurdere Færøernes mulighed for WTO-medlemskab

”Er færøsk medlemskab i eget navn af Verdenshandelsorganisationen WTO foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status?” Det spørgsmål skal § 6-nævnet (tvistløsningsnævnet) komme med en juridisk afklaring af. Lagmanden og statsministeren underskrev i forbindelse med rigsmøde og møde i Udenrigs-, Sikkerheds- og Forsvarspolitisk Kontaktudvalg (kontaktudvalget) i København den 10. januar 2025 en fælles anmodning til Højesterets præsident om at aktivere § 6-nævnet. Den fælles anmodning er vedlagt. Lagmanden tilkendegav ifm. underskrivelsen, at han ”*ser frem til en afgørelse i løbet af 2025.*”

Debat om ændringer i forholdet mellem Danmark, Færøerne og Grønland

Spørgsmålet om relationerne i rigsfællesskabet satte sit præg på rigsmødet og kontaktudvalgmødet den 10. januar 2025 i lyset af den aktuelle debat om grønlandsk selvstændighed og udmeldingerne fra USA om Grønland. Både statsministeren og lagmanden gav i interviews med KVF i umiddelbar forlængelse af møderne udtryk for, at samarbejdet mellem Færøerne og Danmark grundlæggende fungerer godt, men at det forandres og udvikles i lyset af forandringerne i verden.

Statsministeren gav udtryk for, at hun godt forstår det færøske ønske om udvidede handlemuligheder på det udenrigspolitiske område, herunder ønsket om medlemskab af WTO, og anerkendte, at der hos mange er et ønske om, at tingene skal være anderledes i fremtiden. Statsministeren nævnte samtidig, at der efter hendes vurdering er mange færingar, der i hverdagen er glade for rigsfællesskabet, fx mulighederne for uddannelse og samarbejdet på sundhedsområdet. Statsministeren tilkendegav, at relationen mellem Færøerne og Danmark skal bygge på ligestilling og respekt og være et frivilligt arbejdsfællesskab. Statsministeren og den danske regering ønsker fællesskabet udviklet, ikke afviklet. Nogle ønsker at stå mere i egen ret, nogle ønsker evt. selvstændighed, og den debat skal parterne tage i fællesskab.

Lagmanden lagde vægt på, at hvis Danmark ønsker at være i fællesskab med Færøerne og Grønland, skal der findes en ordening, som alle kan leve med, og som er til fordel for alle, samt at fællesskabet ikke må opleves som en spændetrøje. Lagmanden nævnte, at verden forandrer sig, og at der er interesse for Færøerne i lyset af landets geografiske placering. Det er derfor vigtigt, at Færøerne er med, når der træffes beslutninger, både formelt og reelt. Det gælder i WTO, Nordisk Råd, fiskeriorganisationerne NEAFC og NAFO. Og at Færøerne kan repræsentere sig selv ved de olympiske lege. Lagmanden nævnte de politiske tilkendegivelser i Grønland om en mulig folkeafstemning om grønlandsk selvstændighed i den kommende grønlandske valgperiode, og at Færøerne selv må afklare, hvad man ønsker. Til trods for at

man har et rigsfællesskab, har Færøerne og Grønland historisk ikke haft en parallel udvikling i forhold til hjemmestyre og selvbestemmelse, og landenes relation til Danmark behøver ikke ligne hinanden.

Som formand for Javnaðarflokkurin ser Aksel V. Johannesen situationen således, at hvis § 6-nævnets konklusion indebærer, at Færøerne kan få mulighed for at repræsentere sig selv i udenrigspolitiske forhold, så er man kommet langt ift. de ønsker, som partiet har til fællesskabet med Danmark.

Javnaðarflokkurin lagde den 12. januar 2025 et opslag på partiet hjemmeside om det forslag – *Union for selvstændige lande i rigsfællesskab* – som partiet i 1998 husstandsomdelte på Færøerne som et alternativ til det daværende landsstyres initiativ om et selvstændigt Færøerne. I opslaget fremhæves især følgende tre elementer i 1998-forslaget:

- Hjemmestyreloven ophæves og erstattes af en selvstyrelov.
- Selvstyreloven bekræfter en unionsoverenskomst mellem Færøerne og Danmark som to selvstændige og ligestillede lande i rigsfællesskab med hinanden.
- Unionsoverenskomsten fastsætter, at Færøernes Lagting som repræsentant for det færøske folk er den højeste myndighed i alle spørgsmål vedrørende Færøerne.

Lagmanden oplyste til KVF i forlængelse af spørgsmål i spørgetimen i Lagtinget den 15. januar 2025, at han vil indkalde partiformændene til møde i januar 2025 med henblik på afklaring af – og mulig enighed om – hvilke konkrete ønsker man fra færøsk side har til en fremtidig ordning, når spørgsmålet skal drøftes med regeringen. Endvidere tilkendegav lagmanden, at det – uanset § 6-nævnets konklusion – vil være nødvendigt med visse ændringer i relationerne. Spørgsmålet herom vil under alle omstændigheder blive aktiveret i forlængelse af de grønlandske politiske tilkendegivelser om en mulig folkeafstemning om et selvstændigt Grønland under en eller anden form i den kommende grønlandske valgperiode. Regeringen er derfor indstillet på dialog med både Grønland og Færøerne om, hvordan fællesskabet kan ændres, så det bliver et fællesskab, hvor alle parter vinder ved at være med. Derfor er det vigtigt, at man fra færøsk side er forberedt på den dialog og har klarhed over, hvad man kan blive enige om på Færøerne.

Forpersonerne for flere partier i Lagtinget har i interviews med KVF den 13. januar 2025 kommenteret på spørgsmålet om ændringer i relationerne mellem Færøerne og Danmark.

Formand for Sambandsflokkurin, Barður á Steig Nielsen udtalte, at det skal fastslås i en ny selvstyrelov, at det er Færøerne, der skal have beslutningskompetencen, når det handler om det færøske område. Udtalelsen er i tråd med Sambandsflokkurins reformudspil fra juli 2024 vedrørende rigsfællesskabet: *"Ny Samborighed – Et selvstyrende land i riget"* (i oversættelse til dansk) – se Temaorientering nr. 01/2024. Ifølge udspillet skal en ny selvstyrelov – udover at erstatte hjemmestyreloven – også erstatte den nuværende udenrigspolitiske fuldmagtslov, og dermed fastsætte rammerne for den del af udenrigspolitikken, der kun vedrører Færøerne, og hvor færøske myndigheder skal have fuldkommen autonomi. Dette gælder deltagelse i internationale organisationer, fiskeriaftaler og handelsaftaler, samt beslutningskompetence i forsvarspolitiske tiltag på færøsk territorium.

Formand for Fólkaflokkurin, Beinir Johannesen, udtalte, at partiet positivt noterer sig statsministerens udtalelse om, at der skal være tale om et fællesskab mellem tre ligeværdige lande, som åbner for noget, der kan bygges videre på. Tilgangen er på linje med partiets holdning om, at det er Færøerne, der skal regere på Færøerne, og at partiet gerne ser et ligeværdigt samarbejde mellem tre selvstændige lande.

Forkvinde for Tjóðveldi, Sirið Stenberg, tilkendegav, at hvis statsministerens udtalelse handler om tre selvstændige lande i en slags alliance, hvor man er fælles om nogle ting, så vil hun ikke afvise forslaget, som må undersøges nærmere. Men partiets politik er selvstændighed. På et konkret spørgsmål, om et samarbejde inden for grundloven og et rigsfællesskab kunne være en løsning på vej til selvstændighed, svarede Sirið Stenberg, at det synes meget svært. Alle forslag skal dog behandles – og det skal også være demokratisk – men partiet har sin grænse og vil selvstændighed.